"Службени гласник РС", бр. 114/2013

На основу члана 6. став 1. Уредбе о заступнику Републике Србије пред Европским судом за људска права ("Службени гласник РС", број 61/06 - пречишћен текст) објављује се, на српском и енглеском језику, Одлука Европског суда за људска права по представци број 10044/11 - Славко Голубовић против Србије, која гласи:

ДРУГО ОДЕЉЕЊЕ

ОДЛУКА

Представка број 10044/11
Славко ГОЛУБОВИЋ против Србије
и 8 других подносилаца представки
(видети списак у прилогу)

Европски суд за људска права (Друго одељење), 17. септембра 2013. године на заседању Већа у саставу:

Guido Raimondi, председник,
Danute Jočiene
Peer Lorenzen,
Dragoljub Popović,
Işil Karakaş
Nebojša Vučinić,
Paulo Pinto de Albuquerque, судије
і ***Stanley Naismith***, секретар Одељења,

у вези са представкама наведеним у Прилогу,

у вези са запажањима које је поднела тужена Влада и запажањима која су подносиоци представки доставили као одговор, после већања, доноси следећу одлуку:

ЧИЊЕНИЦЕ

1. Сви подносиоци представки су српски држављани. Додатни лични подаци, као и датуми подношења њихових притужби пред Судом, садржани су у приложеном Анексу.

2. Подносиоце представки заступао је г. Ж. Вујовић, адвокат из Ниша. Владу Србије (у даљем тексту: "Влада") заступао је њен заступник, г. С. Царић.

A. Околности предмета

3. Чињенице предмета, како су их странке изнеле, могу се сумирати како следи.

4. Сви подносиоци представки били су резервисти које је Војска Југославије мобилисала у вези са интервенцијом Организације Северноатланског пакта у Србији. Они су били у војној служби од марта до јуна 1999. године.

5. У разним тренуцима после демобилизације, свима им је званично постављена дијагноза посттрауматског стресног поремећаја као последица војне службе.

6. Због тога су они 2007. године поднели појединачне парничне захтеве против Тужене државе Општинском суду у Нишу, тражећи исплату нематеријалне штете.

7. Ниједан подносилац представке није имао успеха између 2008. године и 2010. године пред Општинским судом, Окружним, односно Апелационим судом у Нишу, као ни пред Врховним судом Србије, који је касније променио назив у Врховни касациони суд, у трећој инстанци (осим другог, трећег и четвртог подносиоца представки, који нису имали право да предмете упуте Врховном суду/Врховном касационом суду пошто су вредности њихових захтева биле испод законског прага). Наведени судови су били мишљења, између осталог, да је важећи период застаревања три године од демобилизације подносилаца представки, када су "сазнали" за своје здравствено стање, и даље приметили да је у сваком случају крајњи рок пет година од настанка саме штете, све у складу са чланом 376. Закона о облигационим односима (видети став 29. у даљем тексту). Стога су захтеви подносилаца представки поднети ван рока.

8. Подносиоци представки су, међутим, тврдили да су у стотинама других пресуда, донетих између 2007. године и 2011. године, апелациони судови широм земље, као и Врховни суд и Врховни касациони суд, пресуђивали у корист других резервиста, без обзира на чињеницу да су њихови захтеви били засновани на веома сличним чињеницама и да су се тицали идентичних правних питања. У образложењима у тим другим предметима, наведени судови/различита већа истог суда утврдили су, између осталог, да је тужилац "сазнао" о пуном износу нематеријалне "штете у питању", у смислу члана 376. став 1. Закона о облигационим односима, тек кад је завршено његово лечење. До тог времена, релевантни период застаревања није могао да почне да тече.
9. Влада је, напротив, изнела да је пракса домаћих судова о том питању била доследна, а да су у ствари, чињенице у предметима подносилаца представки биле другачије. Конкретно, принцип је био да се тужиоци који су тек почели са лечењем после истека петогодишњег рока нису могли ослонити на тумачење члана 376. став 1. Закона о облигационим односима, као што је описано у ставу 8. у горњем тексту.
10. Подносиоци представки су после тога уложили жалбе Уставном суду. Они су се, између осталог, жалили због незаконитости одлука парничних судова усвојених у њиховим предметима, као и због непостојања делотворног домаћег правног лека с тим у вези. Подносиоци представки су при томе даље тврдили да су судије у њиховим предметима биле под притиском да пресуде против њих с обзиром на могуће озбиљне финансијске импликације за тужену државу. Судије су коначно попустиле под овим притиском, и одбациле захтеве подносилаца представки иако су ти захтеви били првобитно усвојени у другим предметима другостепеног суда у Нишу и Врховног суда у трећој инстанци. Подносиоци представки су се ослонили на члан 32. став 1, члан 36. став 2, члан 142. став 2. и члан 149. став 2. Устава (видети став 12. у даљем тексту), као и на члан 6. став 1. и члан 13. Конвенције. Они, међутим, Уставном суду нису доставили примерке ниједне пресуде у којој су парнични судови наводно усвојили захтеве као што су њихови, нити су се позвали на друге доказе у том смислу.
11. Уставни суд је на крају одбацио жалбе подносилаца представки јер су суштински представљале жалбе трећој, односно четвртој инстанци, и/или биле су очигледно неосноване. Посебно, функција Уставног суда није била да уопштено процењује законитост спорних одлука, већ да заштити основна права

прописана Уставом. У жалбама подносилаца представки није било одговарајућег образложења, нити, заправо, доказа који указују на повреде истих (видети став 14. у даљем тексту). Одлуке Уставног суда достављене су 19. октобра 2010. године, 22. октобра 2010. године, 19. октобра 2010. године, 11. октобра 2010. године, 29. јула 2010. године, 17. децембра 2010. године, 23. фебруара 2011. године, 7. марта 2011. године и 11. фебруара 2011. године у вези са првим, другим, трећим, четвртим, петим, шестим, седмим, осмим и деветим подносиоцем представки.

B. Релевантно домаће право и пракса

1. Устав Републике Србије (објављен у "Службеном гласнику Републике Србије " - " Службени гласник РС ", број 98/06)

12. Релевантне одредбе Устава гласе како следи:

Члан 32. став 1.

"Свако има право на... [правично суђење пред] ... судом ... [при одлучивању] ... о његовим [или њеним] правима и обавезама .."

Члан 36. став 2.

"Судови су ... независни у свом раду и суде на основу Устава, закона и других општих аката..."

Члан 149. став 2.

"Сваки утицај на судију у вршењу судијске функције је забрањен."

Члан 170.

"Уставна жалба се може изјавити против појединачних аката или радњи државних органа или организација којима су поверена јавна овлашћења, а којима се повређују или ускраћују људска или мањинска права и слободе зајемчене Уставом, ако су исцрпљена или нису предвиђена друга правна средства за њихову заштиту."

2. Закон о Уставном суду (објављен у "Службеном листу РС", број 109/07)

13. Члан 36. став 1 (3) прописује, између осталог, да Уставни суд одбацује уставну жалбу када подносилац, после додатног захтева поднетог с тим у вези, пропусти да суду достави све релевантне детаље неопходне за правилно вођење поступка пред њим.

14. Члан 36. став 1 (4) прописује, између осталог, да Уставни суд одбацује уставну жалбу, без икаквог додатног упозорења с тим у вези, када релевантни законски услови за њено разматрање нису испуњени.

15. Члан 85. став 1. односи се на неопходне информације које уставна жалба мора садржати. Те информације обухватају: (а) личне податке подносиоца жалбе; (б) податке о са његовом или њеном браниоцу; (в) појединости одлуке која се

оспорава; (г) назнаку релевантних одредби Устава; (д) опис наводних повреда; (ђ) захтев који истиче подносилац жалбе; и (е) својеручни потпис подносиоца жалбе.

16. Члан 85. став 2. прописује да подносиоци жалбе треба, такође, да образложе своје уставне жалбе свим доказима од важности за разматрање њиховог предмета, доставе примерак спорне одлуке, и пруже доказе да су сва остала делотворна средства исцрпљена.

3. Мишљење Уставног суда од 30. октобра 2008. године и 2. априла 2009. године

17. Ако уставној жалби недостаје неки обавезни елеменат наведен у ставу 85. Закона о Уставном суду, подносилац уставне жалбе се позива да је допуни до одређеног рока или ће се суочити са њеним одбацивањем према члану 36. став 1 (3) Закона о Уставном суду.

4. Пракса Уставног суда

18. У одлуци Уж. 61/09, усвојеној 3. марта 2011. године, и одлукама Уж. 553/09, 703/09 и 792/09, све усвојене 17. марта 2011. године, као и у одлукама Уж. 2133/09, 1928/09, 1888/09, 1695/09, 1578/09, 1575/09, 1524/09, 1318/09 и 1896/09, усвојеним између 7. октобра 2010. године и 23. фебруара 2012. године, Уставни суд је констатовао, између осталог, постојање недоследности домаће судске праксе у контексту парничних поступака, а затим је утврдио да је тиме прекршено начело судске сигурности као саставног дела права подносилаца представки на правично суђење. Он је, такође, наложио да се односне одлуке објаве у "Службеном гласнику Републике Србије". Горе наведена пракса односила се на питања која фактички нису имала везе са ситуацијом подносилаца представки у овом предмету.

19. У једном предмету који је сличан предмету подносилаца представки, у мери у којој се односио на недоследну примену рокова застаревања за захтеве за накнаду штете у предметима који се односе на озбиљну душевну патњу, Уставни суд је 4. априла 2012. године утврдио, између осталог, да је дошло до повреде члана 32. став 1. Устава пошто је другачија судска пракса подрила начело правне сигурности. Подносилац представке у том случају конкретно се позвао на недоследну судску праксу у питању и доставио примере те праксе (Уж. 1749/09). Подносилац жалбе у овом предмету је 23. августа 2012. године наводно тражио поновно покретање парничног поступка у питању на основу одлуке Уставног суда од 4. априла 2012. године и у складу са чланом 426. тачка 12. Закона о парничном поступку из 2011. године (видети став 23. у даљем тексту).

20. У предмету као што је предмет подносилаца представки, 7. новембра 2012. године, Уставни суд је поново нашао да је дошло до повреде начела правне сигурности, које је саставни део права на правично суђење. У овом предмету подносилац жалбе је поставио иста питања као и подносиоци представки, али се посебно позвао на недоследну судску праксу и доставио примере. Њега је заступао г. Ж. Вујовић, тј. исти адвокат који је такође заступао и подносиоце представки (Уж. 4933/11; видети такође, у истом смислу и у релевантним

деловима, Уж. 4561/10 и Уж. 5487/10 од 24. априла 2013. године, односно 8. маја 2013. године).

5. Закон о парничном поступку из 2004. године (објављен у "Службеном гласнику РС", бр. 125/04 и 111/09)

21. Члан 2. став 1. прописује, између осталог, да све странке имају право на једнаку заштиту њихових права.

22. Члан 422. тачка 11. прописује да се поступак може поновити ако Уставни суд нађе да је у спорном поступку дошло до повреде једног или више људских и/или мањинских права предвиђених Уставом.

6. Закон о парничном поступку из 2011. године (објављен у "Службеном гласнику РС", број 72/11)

23. Члан 426. тачка 12. прописује да се поступак може поновити према истим условима као што су они утврђени чланом 422. тачка 11. Закона о парничном поступку из 2004. године, ако се за предметну повреду може сматрати да је могла негативно да утиче на исход спорног поступка у односу на тужиоца.

24. Закон о парничном поступку из 2011. године ступио је на снагу у фебруару 2012. године, чиме је Закон о парничном поступку из 2004. године престао да важи.

7. Закон о уређењу судова из 2001. године (објављен у "Службеном гласнику РС", бр. 63/01, 42/02, 27/03, 29/04, 101/05 и 46/06)

25. Члан 40. ст. 2 и 3. прописује, између осталог, да се седница одељења Врховног суда одржава ако постоји неко питање у вези са доследношћу његове судске праксе. Сва правна схватања усвојена после тога обавезујућа су за већа тог одељења.

8. Закон о уређењу судова из 2008. године (објављен у "Службеном гласнику РС", бр. 116/08 и 104/09)

26. Закон о организацији судова из 2008. године ступио је на снагу у јануару 2010. године, чиме је престао да важи Закон о организацији судова из 2001. године.

27. Члан 43. ст. 2. и 3. Закона из 2008. године суштински одговара члану 40. ст. 2. и 3. Закона из 2001. године.

9. Судски пословник (објављен у "Службеном гласнику РС", број 110/09 и 70/11)

28. Члан 31. прописује да су сви судови обавезни да ускладе своју праксу о било ком питању, и да то чине заузимањем одређеног става.

10. Закон о облигационим односима (објављен у "Службеном листу Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 и "Службеном листу Савезне Републике Југославије ", број 31/93)

29. Члан 376. ст. 1. и 2. прописује, између осталог, да је период застаревања за захтеве за накнаду штете три године од када оштећеник сазна за предметну штету, али да је, у сваком случају, апсолутни рок пет година од настанка штете.

30. Члан 387. и 388. прописују, између осталог, да се протек негативног периода застаревања прекида када дужник призна дуг, посредно или непосредно, као и када поднесе поднесе тужбу с тим у вези.

31. Члан 392. ст. 1-3. прописују, између осталог, да је дејство таквог прекида у томе да застаревање почиње да тече као нови период од када дужник призна дуг, односно од окончања парничног поступка.

ПРИТУЖБЕ

32. Према члану 6. ст. 1. и 13. Конвенције, подносиоци представки су се жалили због тога што су домаћи судови одбацили њихове захтеве, на основу "погрешне примене релевантног домаћег законодавства", и истовременог прихватања од стране истих судова идентичних захтева које су поднели други резервисти.

33. Члан 6. став 1, у релевантном делу, и члан 13. Конвенције гласе како следи:

Члан 6. став 1.

"Свако, током одлучивања о његовим грађанским правима и обавезама ... има право на правичну ... расправу ... пред ... судом ..."

Члан 13.

"Свако коме су повређена права и слободе предвиђени у овој Конвенцији има право на делотворан правни лек пред националним властима, без обзира на то да ли су повреду извршила лица која су поступала у службеном својству."

ПРАВО

А. Здруживање представки

34. Суд сматра да, у складу са правилом 42. став 1. Пословника Суда, представке треба здружити, с обзиром на њихов сличан чињенични и правни историјат.

Б. Притужбе подносилаца представке према члану 6. ст. 1. и 13. Конвенције

35. Као што је примећено у горњем тексту, подносиоци представки жалили су се због недоследности судске праксе српских судова, посебно због одбацивања њихових захтева и истовременог усвајања идентичних захтева које су поднели други резервисти на основу другачијег тумачења важећих периода застаревања.

1. Поднесци странака

36. Влада је изнела да подносиоци представки нису прописно документовали своје притужбе пред Уставним судом. Они су посебно пропустили да доставе било какве доказе да поткрепе наводе у вези са недоследношћу судске праксе.

37. Подносиоци представки су тврдили да је Уставни суд почео да пресуђује у корист резервиста у ситуацији као што је њихова тек после достављања овог предмета Влади.

2. Оцена Суда

38. Суд подсећа да, према члану 35. став 1. Конвенције, он може да разматра представку тек пошто су исцрпљена сва домаћа правна средства. Сврха члана 35. је да странама уговорницама пружи прилику да спрече или исправе повреде које им се приписују пре него што се те тврдње доставе Суду (видети, на пример, *Mifsud против Француске* (одлука) [ВВ], број 57220/00, став 15, ЕЦХР 2002-VIII).

39. Обавеза исцрпљивања домаћих правних средстава, према томе, захтева од подносиоца представке да на уобичајени начин користи правна средства која су делотворна, довољна и доступна у односу на повреду његових или њених права према Конвенцији. Није неопходно да се питање повреде права из Конвенције изричито постави у домаћем поступку под условом да је притужба бар суштински изнета (видети *Castellsc против Шпаније,* 23. април 1992. године, став 32, серија А број 236; и *Акdivar и други против Турске,* 16. септембар 1996. године, став 66, *Извештаји о пресудама и одлукама* 1996-ИВ). Подносиоци представки, међутим, морају поштовати важећа правила и поступке према домаћем праву, а ако то не учине, њихове представке вероватно не испуњавају услов утврђен чланом 35. став 1. (видети, на пример, *Cardot против Француске,* 19. март 1991. године, став 34, серија А број 200; и *Акdivar,* цитиран у горњем тексту, став 66).

40. Да би било делотворно, правно средство мора бити у стању да непосредно исправи спорно стање ствари и мора понудити разумне изгледе за успех (видети *Balogh против Мађарске,* број 47940/99, став 30, 20. јул 2004. године; и *Sejdovic против Италије* [ВВ], број 56581/00, став 46, ЕЦХР 2006-ИИ). Суд је, такође, често подвлачио потребу да се правило о исцрпљености примењује са одређеним степеном флексибилности и без претераног формализма (видети *Ringeisenн против Аустрије,* 16. јул 1971. године, став 89, серија А број 13; и *Акdivar,* цитиран у горњем тексту, став 69).

41. У смислу терета доказивања, на Влади је која тврди да правна средства нису исцрпљена да увери Суд да је делотворно правно средство било доступно и у теорији и у пракси у релевантном тренутку (видети, између осталог, *Vernillo против Француске,* пресуда од 20. фебруара 1991. године, став 27, серија А број 198, и *Dalia против Француске,* пресуда од 19. фебруара 1998. године, став 38, *Извештаји* 1998-И). Пошто се овај терет доказивања задовољи, на подносиоцу представке је да утврди да је правно средство које је Влада понудила заправо исцрпљено или да је из неког разлога неодговарајуће и неделотворно у посебним околностима предмета и да су постојале посебне околности које су га ослобађале тог захтева (видети *Dankevich против Украјине,* број 40679/98, став 107, 29. април 2003. године; и *Акdivar,* цитирана у горњем тексту, став 68).

42. Питање исцрпљености домаћих правних средстава уобичајено се утврђује у односу на датум подношења представке Суду (видети *Бауманн против Француске,* број 33592/96, став 47, ЕЦХР 2001-В (изводи)). Ово правило, међутим, подлеже изузецима који се могу оправдати посебним околностима

сваког предмета (видети, на пример, *Nogolica против Хрватске* (одлука), број 77784/01, ЕЦХР 2002-VIII).

43. Ако се вратимо на случај пред нама, Суд подсећа да је већ утврдио да би уставну жалбу требало, у начелу, сматрати делотворном у оквиру значења члана 35. став 1. Конвенције у односу на све представке поднете против Србије почев од 7. августа 2008. године (видети *Винчић и други против Србије*, бр. 44698/06 и друге, став 51, 1. децембар 2009. године). Он не види ниједан разлог да утврди другачије у овом предмету и даље примећује да су подносиоци представки изнели своје притужбе пред Уставним судом довољно јасно (видети став 10. у горњем тексту). Они их, међутим, нису поткрепили примерима недоследне судске праксе у питању, како је предвиђено чланом 85. став 2. Закона о Уставном суду (видети ст. 10. и 16. у горњем тексту). Уставни суд је, са своје стране, на исти начин доследно утврђивао да је то документовање неопходно, али да би он, када је овај услов испуњен, био спреман да пресуди у корист лица у ситуацији као што је ситуација подносилаца представки (видети став 20. у горњем тексту). Иако, на основу расположивих чињеница, може бити тачно да је Уставни суд то учинио тек после достављања овог предмета Влади, Суд примећује да је један број ових предмета поднет 2010. године (ibid) и да је у другим сличним ситуацијама, које су се такође односиле на питање неједнаке судске праксе, био спреман да пресуди у корист подносилаца жалби много пре него што су у овом предмету подносиоци поднели представке Суду (видети ст. 18. и 19. у горњем тексту). У сваком случају, када је реч о правним системима који пружају уставну заштиту основних људских права и слобода, у начели је на погођеном појединцу да провери обим те заштите и омогући домаћим судовима да разраде та права тумачењем (видети *Винчић,* цитиран у горњем тексту, став 51; видети такође, *mutatis mutandis* и у контексту англосаксонског права, *А, Б и Ц против Ирске*[ВВ], број 25579/05, став 142, ЕЦХР 2010). Најзад, пошто су подносиоци представки већ одлучили да траже накнаду пред Уставним судом, не може се рећи да је захтев да поднесу одговарајуће доказе у прилог својих притужби био неразуман. Даље се подразумева да Уставни суд, није имао обавезу да подносиоцима представки упућује претходно упозорење како би одбацио њихове жалбе (видети ст. 11, 14. и 16. у горњем тексту, у вези са правном ситуацијом подносилаца представки, и супротно томе, правну ситуацију о којој је реч у ст. 13. и 15. у горњем тексту). Заиста, чак ни сами подносиоци представки никада нису тврдили другачије.

44. С обзиром на горе наведено, Суд сматра да се притужбе подносилаца представки морају одбацити према члану 35. ст. 1. и 4. Конвенције због неисцрпљености домаћих правних лекова.

Из тих разлога, Суд једногласно
Одлучује да споји представке;
Проглашава представке недопуштеним.

Stanley Naismith	**Guido Raimondi**
Sekretar	Predsednik

Број	Представка број	Поднета	Подносилац представке Датум рођења Пребивалиште
1.	10044/11	20/12/2010	Славко ГОЛУБОВИЋ 08/10/1954 Лесковац
2.	10048/11	20/12/2010	Слободан ЂОРОВИЋ 16/02/1959 Јошаничка Бања
3.	10050/11	20/12/2010	Срђан ЦВЕТКОВИЋ 02/09/1971 Ниш
4.	10051/11	20/12/2010	Дејан МИЛЕНКОВИЋ 07/06/1974 Ниш
5.	10052/11	20/12/2010	Горан ДИМИТРИЈЕВИЋ 11/08/1979 Равна Дубрава
6.	13180/11	24/12/2010	Горан МИЛОШЕВИЋ 27/04/1961 Гаџин Хан
7.	30787/11	05/04/2011	Драган ИЛИЋ 25/08/1976 Село Живково
8.	30793/11	05/04/2011	Градимир МАКСИМОВИЋ 21/03/1953 Јошаничка Бања
9.	33413/11	21/03/2011	Зоран БЛАГОЈЕВИЋ 27/07/1961 Село Суви До